

59 בקל והומר מדין יד אחי ו-הוא נלמד, וכך יש לעשות את הקל
 60 וחומר, ומה מצינו ביד של אוכל, שאינה מניחה על האוכל, ובכל
 61 זאת היא מניחת את הטומאה לאוכל ומוציאה את הטומאה
 62 מהאוכל, אם כן, שומר שמגין על האוכל, וכי לא היו כל שכן שיהא
 63 מכניס את הטומאה לאוכל ומוציא את הטומאה מהאוכל, ואם כן,
 64 דין שומר דתתב רחמנא – שכתב ה' בפסוק (שם יא לח) 'על כל זרע זרע
 65 אשר יזרע, למה לי, אלא שמע מינה – נלמד מהפסוק 'אשר יזרע'
 66 ששומר האוכל מועיל אפילו לזרע – להצטרף עם האוכל, להשלימו
 67 לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלים.
 68 הגמרא מקשה על הלימודים דלעיל, מקשה הגמרא: ואימא, שיד
 69 יכולה רק להכניס את הטומאה, ולא להוציא את הטומאה, שהפסוק
 70 (שם יא לח) 'וכי יתן מים על זרע' וגו' שממנו למדים דין ידות באוכלים,
 71 לגבי הבאת הטומאה נאמר, ומהפסוק הכתוב אצל נבילה, שמבואר
 72 שם שידות מוציאים את הטומאה מהאוכל, אי אפשר ללמוד ממנו
 73 לשאר אוכלים, שיש לומר, שדווקא בטומאת נבילה החמורה יכולים
 74 ידות גם להוציא את הטומאה, וכמו שהגמרא אומרת להלן, ואם כן
 75 נאמר, שהדין ששומר יכול להכניס את הטומאה לאוכל, נלמד בקל
 76 וחומר מדין יד, והפסוק (שם יא לח) 'אשר יזרע', שבא ללמד ששומרי
 77 האוכל באוכל, ממנו נלמד ששומר יכול גם להוציא את הטומאה,
 78 אבל שיד יכולה להוציא את הטומאה, ודין שומר לזרע עם האוכל,
 79 להשלימו לשיעור כביצה, לא למדנו, ומדיחן יש לנו מקור שיד
 80 יכולה להכניס את הטומאה, וששומר מצטרף עם האוכל.
 81 מתרצת הגמרא: מזה שאמרת שיד יכולה רק להכניס את הטומאה
 82 ולא להוציא את הטומאה, לא מצית אמרת – אינך יכול לומר כן,
 83 השתא עיולי מעיילא – שאם יד יכולה להכניס את הטומאה לאוכל
 84 שעדיין לא קיבל טומאה, אפוקי מיבעיא – וכי נצרך ללמדנו
 85 שיכולה להוציא את הטומאה.
 86 ומקשה הגמרא עוד: ואימא להיפך, שיד יכולה רק להוציא את
 87 הטומאה, ולא להכניס את הטומאה, שהפסוק (שם יא לח) 'וכי יתן מים
 88 על זרע' וגו' שממנו למדים דין ידות באוכלים, בא ללמד שיד יכולה
 89 להוציא את הטומאה, ודין הכנסה אינך יכול ללמוד מדין הוצאה,
 90 שהרי יותר קל הוא להוציא את הטומאה מאוכל שכבר טמא,
 91 מלהכניס את הטומאה לאוכל שעדיין לא ירדה לו טומאה. ונאמר
 92 שגם שומר יכול להוציא את הטומאה, שנלמד בקל וחומר מדין יד,
 93 והפסוק (שם יא לח) 'אשר יזרע', בא ללמד ששומר יכול גם להכניס את
 94 הטומאה, אבל דין יד להכניס את הטומאה, ודין שומר לזרע עם
 95 האוכל, לא למדנו, ומדיחן יש לנו מקור שיד יכולה להכניס את
 96 הטומאה, וששומר מצטרף עם האוכל.
 97 מתרצת הגמרא: יד יתירא כתיב – מצינו ריבוי מיותר בתורה לדין
 98 יד, שכתוב (שם יא לח) 'וכל אשר יפל מנגלתם עליו יטמא תנור וכירים
 99 ויתן וגו' טמאים הם וטמאים יהיו לכם', וגם כאן יש לדרוש תיבת
 100 'לכם' שמשמע, לכל שבצרכיכם, ובא לרבות את הידות של תנור,
 101 שמכניסים את הטומאה לתנור, וכיון שאין צריכים שני פסוקים
 102 ללמדנו שיש דין יד להוציא את הטומאה, אם כן, אחד מהפסוקים
 103 פנוי ללמדנו שיש דין יד גם להכניס את הטומאה, ומאחר שלמדנו דין
 104 הוצאת טומאה והכנסת טומאה בידות, הרי יש ללמוד דין הכנסת
 105 טומאה והוצאת טומאה בשומר בקל וחומר מידות, ואם כן הפסוק (שם
 106 יא לח) 'אשר יזרע' שמרבה דין שומר, פנוי הוא ללמדנו ששומר יכול
 107 אפילו להצטרף עם האוכל.
 108 ומקשה הגמרא: הי מינייהו מיתר – איזה מהפסוקים הוא מיותר
 109 ללמדנו שיש דין ידות להכניס את הטומאה, הרי צריכים את כולם
 110 ללמדנו שיש דין ידות להוציא את הטומאה, שכן אין יכולים ללמוד
 111 זה מזה וכמו שיתבאר להלן, ואם כן לא נשאר לך מדיחן ללמוד שיש
 112 דין ידות להכניס את הטומאה.
 113 ומבארת הגמרא: שאם תאמר, לכתוב רחמנא – שיכתוב ה' בתורה
 114 דין ידות רק בזרעים, וליתו הנה מינייהו – ונלמד דין ידות בנבילה
 115 ובתנור בבנין אב מזרעים. יש לדחות לימוד זה ולומר, שמה שמצינו
 116 שיש דין ידות לזרעים, הוא משום שכן טומאתן מרובה מטומאת

1 יכול היית לומר, שהנוגע בעור שנגד הפך מחוריו – מאחורי
 2 הבשר, שלא יהא טמא, תלמוד לומר (ויקרא יא טז) 'הנגע בנגלתה
 3 יטמא', שהנוגע בעור שכנגד הבשר הרי הוא טמא.
 4 הגמרא מקשה על דברי הברייתא, שהרישא והסיפא נראים כסותרים
 5 זה את זה. שואלת הגמרא: מאי קרא – מדי כוונת הברייתא, שהרי
 6 ברישא של הברייתא כתוב שהנוגע בעור שאין עליו כוית בשר אינו
 7 טמא, ואילו בסיפא כתוב שהנוגע בעור שכנגד הבשר הרי הוא טמא,
 8 ומשמע זה אפילו כשאין בו כוית בשר.
 9 משיבה הגמרא: אמר רבא, ואמרי לה – ויש שאמרו תירוץ זה בשם
 10 כרי – שם של חכם, חסורי מיחפרא – יש ללמוד את הברייתא כאילו
 11 היא חסירה, והכי קתני, הפסוק (שם) 'הנגע בנגלתה יטמא' מלמדנו,
 12 שדווקא הנוגע בבשר עצמו נטמא, ולא הנוגע בעור שאין עליו כוית
 13 בשר והעור משלימו לשיעור כוית, משום שלא נתרבו שומרים
 14 להצטרף עם הבשר לגבי טומאת נבילה. ומאחר שנתמעטו שומרים
 15 מלהצטרף עם הבשר לגבי טומאת נבילה, יכול היית לומר, שאני
 16 מוציא מדין טומאה אף עור שיש עליו כוית בשר, שהנוגע בעור
 17 שנגד הפך מחוריו, יכול היית לומר שלא יהא טמא, ואפילו
 18 רק מעשה יד – כידי של הבשר נמי לא עבדי – אינו נחשב, שכיון
 19 שהעור שומר הוא, ואינו משמש בתורת יד, לא יועיל לו שמירתו
 20 אפילו רק להחשיבו כדין יד, לטמא דבר הנוגע בו, תלמוד לומר
 21 'יטמא', שבאופן כזה הוא טמא.
 22 הגמרא מביאה משנה המבארת את הדין של ידות האוכלים ושומרי
 23 האוכלים: הני התם (עוקצין פ"א מ"א), כל דבר שהוא משמש יד לאוכל,
 24 ולא שומר לאוכל, טמא – אם האוכל היה טהור, ונגע השרץ ביד
 25 של האוכל, הרי היד מכנסת את הטומאה לאוכל, ומטמא – אם
 26 אוכל טמא הוא, ונגע היד באוכל טהור, הרי היא מטמאת את האוכל
 27 הטהור, ואם אין באוכל שיעור כביצה אלא בצירוף היד, אינו
 28 מצטרף עם האוכל להשלימו לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלים.
 29 וכל דבר שהוא שומר לאוכל, ואף על פי שאינו משמש יד לאוכל,
 30 כגון עור שכנגד הבשר, טמא – אם האוכל היה טהור, ונגע השומר
 31 בשרץ, הרי הוא מכניס את הטומאה לאוכל, ומטמא – אם האוכל
 32 היה טמא, ונגע שומרו באוכל טהור, מוציא השומר את הטומאה מזה
 33 לזה, ואם אין באוכל שיעור כביצה אלא בצירוף השומר, מצטרף
 34 השומר עם האוכל להשלימו לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלים.
 35 וכל דבר שהוא לא משמש יד לאוכל והוא גם לא שומר של האוכל,
 36 כגון שער שיש בראשו חתיכת בשר, לא טמא – אם האוכל היה
 37 טהור, ונגע השער בשרץ, אינו מכניס את הטומאה לאוכל, ולא
 38 מטמא – אם היה האוכל טמא, ונגע השער באוכל טהור, אינו מוציא
 39 את הטומאה מזה לזה.
 40 הגמרא מבררת מדיחן למדים שיש דין ידות להכניס ולהוציא את
 41 הטומאה, ומדיחן למדים ששומר מצטרף עם האוכל. מבררת הגמרא:
 42 הדין שידות האוכלים מכניסים ומוציאים את הטומאה היכא כתיבי
 43 – היכן הוא כתוב.
 44 משיבה הגמרא: דתתב לגבי זרעים (ויקרא יא לח) 'וכי יתן מים על זרע
 45 ונפל מנגלתם עליו טמא הוא לכם', ותיבת 'לכם' משמע, לכל
 46 שבצרכיכם – לכל דבר שיש לכם צורך באוכל הזה, ובא לרבות את
 47 הידות של אוכלים, שמביאים את הטומאה לאוכל, ומפסוק זה
 48 יכולים ללמוד דין ידות האוכלים להכניס את הטומאה, שהפסוק הזה
 49 מדבר באוכל טהור שנפל עליו דבר טמא, וכתב לגבי נבילה, (שם יא
 50 לח) 'וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנגע בנגלתה
 51 יטמא', וגם כאן יש לדרוש תיבת 'לכם', שמשמע לכל שבצרכיכם,
 52 ובא לרבות את הידות של אוכלים, ומפסוק זה יכולים ללמוד דין
 53 ידות האוכלים להוציא את הטומאה, שהפסוק הזה מדבר בנבילה
 54 שהטומאה יוצאת מגופה. הרי למדנו, שיש דין יד, בין להכניס את
 55 הטומאה לאוכל, ובין להוציא את הטומאה מהאוכל הטמא
 56 לטמאות אוכלין ומשקין טהורים.
 57 מבארת הגמרא: הדין ששומר יכול להכניס את הטומאה לאוכל,
 58 ולהוציא את הטומאה מהאוכל, לא צריך קרא ללמדנו כן, שהרי

1 תנור ונבילה, שהרי זרעים מקבלים טומאה גם מולד הטומאה, ואם
2 כן אין יכולים ללמוד שיהיו נוהגים דין ידות בנבילה ובתנור בבנין אב
3 מזרעים.

4 ואם תאמר, לכתוב רְחֻמָּנָא דין ידות רק בַּתְּנוּרָה, וְלִיתִי הֶנֶךְ מִיָּנִיה –
5 ונלמד דין ידות בורעים ובנבילה בבנין אב מתנור. יש לדחות לימוד
6 זה ולומר, שמה שמצינו שיש דין ידות לַתְּנוּרָה, הוא משום שְׁכָן תנור
7 מְטַמֵּא אוכלים מְאִוְרוֹ – שכין שנכנסו האוכלים לתוך אוירו של
8 תנור טמא, אף אם לא נגעו בתנור עצמו, נטמאו האוכלים, ואם כן
9 אין יכולים ללמוד שיהיו נוהגים דין ידות בורעים ובנבילה בבנין אב
10 מתנור.

11 ואם תאמר, לכתוב רְחֻמָּנָא דין ידות רק בַּנְּבִילָה, וְלִיתִי הֶנֶךְ מִיָּנִיה –
12 ונלמד דין ידות בורעים ובתנור בבנין אב מנבילה. יש לדחות לימוד
13 זה ולומר, שמה שמצינו שיש דין ידות לַנְּבִילָה, הוא משום שְׁכָן
14 נבילה מְטַמֵּא גם את האדם הנוגע בה, וּמְטַמֵּאָה כְּמִשְׁאָה – את
15 האדם הנושא אותה אף אם לא נגע בה, וְהִיא דבר שהטומאה
16 יוצאה מְנוּפָּה – שהיא טמאה מחמת עצמה, ואם כן אין יכולים
17 ללמוד שיהיו נוהגים דין ידות בורעים ובתנור בבנין אב מנבילה. וכיון
18 שצריכים כל הפסוקים ללמדנו שיש דין ידות להוציא את הטומאה,
19 לא נשאר לך מהיכן ללמוד שיש דין ידות להכניס את הטומאה.

20 מתרצת הגמרא: הָרָא מְהָרָא לֹא אֲתִיָּא – אמנם אי אפשר ללמוד
21 שיהיו נוהגים דין ידות באף אחד משלשתם מדינו של אחד מהם,
22 אבל תִּיתִי הָרָא מְתַרְתֵּי – יש ללמוד דין ידות באחד מהם מדין ידות
23 של שני האחרים מהצד השוה.

24 מבררת הגמרא: הִי תִיתִי – באיזה מהם לא הוצרכה התורה לכתוב
25 דין ידות משום שאפשר ללמוד מהשנים האחרים. אם תאמר לֹא
26 לכתוב רְחֻמָּנָא דין ידות בַּזְרָעִים, וְלִיתִי מְהָרָה – ונלמד דין ידות
27 בורעים מדין ידות הכתוב אצל תנור ונבילה, שכשתדחה מה לתנור
28 שכן מטמא אחרים אפילו בלי נגיעה, מה שאין כן בורעים, יש להשיב
29 שנבילה תוכיח, שאינה מטמאה אלא בנגיעה, ובכל זאת ידה מוציאה
30 טומאתה לאחרים, וכשתדחה מה לנבילה שכן מטמאה את האדם
31 מה שאין כן בורעים, יש להשיב שתנור יוכיח שאינו מטמא את
32 האדם, ובכל זאת ידו מוציא טומאתו לאחרים, וכיון שאי אפשר
33 לדחות שום דחייה, אם כן נלמד זרעים מנבילה ותנור מהצד השוה
34 שבהם, ששניהם טמאים וידם מוציאה טומאתם לאחרים, ונלמד מהם
35 גם זרעים טמאים שתהא ידם מוציאה טומאתם לאחרים.

36 דוחה הגמרא: שאין לומר כך, משום שאפשר לומר שמה שמצינו
37 לְהֶנֶךְ – אצל תנור ונבילה, שידם מוציאה טומאתם לאחרים, הוא
38 משום שְׁכָן שניהם מְטַמֵּאִין – מקבלים טומאה שְׁלֹא בְהֶכְשֵׁר מִשְׁקָה,
39 וכיון שמצינו שהחמירה התורה אצלם בזה, לכך נוהג אצלם גם דין
40 ידות, האם תאמר כן גם בַּזְרָעִים, שְׁאִין מְטַמֵּאִין אֱלֹא בְהֶכְשֵׁר
41 מִשְׁקָה, ואם כן אין יכולים ללמוד שיהיו נוהגים דין ידות בורעים
42 בבנין אב מנבילה ותנור.

43 דוחה הגמרא: אִמֵּר רַב הוֹנָא בְרִיה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ, דחיהי זו שדחית
44 בה את הלימוד מהצד השוה של נבילה ותנור, אינה דחייה, משום
45 שהסיבה לכך שפירות שְׁלֹא הוֹכְשֵׁרוּ במשקה אינם מקבלים טומאה,
46 משום שפְּתוּרוֹת שְׁלֹא נִגְמְרָה מֵלֹאכְתוּ דְמִי – הם דומים, שעד שלא
47 הוכשרו פירות במשקה לא נגמרו מלאכתם של הפירות, וגם תנור עד
48 שלא נגמרה מלאכתו אינו מקבל טומאה. נמצא שאין חומר בתנור
49 יותר מבורעים, ואם כך יש ללמוד דין ידות בורעים מהצד השוה של
50 תנור ונבילה.

51 אֱלֹא פְרִיךְ הָכִי – יש לדחות הלימוד מהצד השוה ולומר כך, שמה
52 שמצינו לְהֶנֶךְ – אצל תנור ונבילה שידם מוציאה טומאתם לאחרים,
53 הוא משום שְׁכָן שניהם מְטַמֵּאִין – מקבלים טומאתם שְׁלֹא בְנִגְיָעָה,
54 שכן תנור מקבל טומאה כשנכנס שרץ לתוך אוירו גם אם השרץ לא
55 נגע בו, וכן נבילה טומאתה מעצמה היא ואינה באה על ידי נגיעה
56 בדבר אחר, וכיון שמצינו שהחמירה התורה אצלם בזה, לכן נוהג
57 אצלם גם דין ידות, האם תאמר כן גם בַּזְרָעִים, שְׁאִין מְטַמֵּאִין אֱלֹא
58 בְנִגְיָעָה, ואם כן אין יכולים ללמוד שיהיו נוהגים דין ידות בורעים
59 בבנין אב מנבילה ותנור.

60 הגמרא אמרה לעיל שיש ללמוד דין ידות באחד מהם משני האחרים
61 מהצד השוה, הגמרא ממשיכה לברר באיזה מהם לא הוצרכה
62 התורה לכתוב דין ידות משום שאפשר ללמודו משני האחרים: ואם
63 תאמר, לֹא לכתוב רְחֻמָּנָא דין ידות בַּתְּנוּרָה, וְלִיתִי מְהָרָה – ונלמד
64 דין ידות בתנור מדין ידות הכתוב אצל זרעים ונבילה, שכשתדחה מה
65 לזרעים שכן טומאתם מרובה מה שאין כן בתנור, יש להשיב שנבילה
66 תוכיח, שאין טומאתה מרובה, ובכל זאת ידה מוציאה טומאתה
67 לאחרים, וכשתדחה מה לנבילה שכן מטמאה אדם מה שאין כן
68 בתנור, יש להשיב שזרעים יוכיחו שאינם מטמאים אדם, ובכל זאת
69 ידם מוציאים טומאתם לאחרים, הצד השוה שבהן, ששניהם טמאים
70 וידם מוציאה טומאתם לאחרים, אף אני אביא תנור טמא שיהא ידו
71 מוציא טומאתו לאחרים. דוחה הגמרא: שאין לומר כך, משום
72 שאפשר לומר שמה שמצינו לְהֶנֶךְ – אצל זרעים ונבילה, שידם
73 מוציאה טומאתם לאחרים, הוא משום שְׁכָן שניהם אֱוִלָּה הֵם, אבל
74 תנור הוא כלי, ואין יכולים ללמוד כלי מאוכל.

75 מתרצת הגמרא: שאכן אחד מהפסוקים של ידות מיותר הוא, משום
76 שאפשר לומר, לֹא לכתוב רְחֻמָּנָא דין ידות בַּנְּבִילָה, וְלִיתִי מְהָרָה –
77 ונלמד דין ידות בנבילה מדין ידות הכתוב אצל זרעים ותנור,
78 שכשתדחה מה לזרעים שכן טומאתם מרובה מה שאין כן בנבילה,
79 יש להשיב שתנור יוכיח, שאין טומאתו מרובה, ובכל זאת מצינו שידו
80 מוציא טומאתו לאחרים, וכשתדחה מה לתנור שכן מטמא את
81 אחרים מאוירו מה שאין כן בנבילה, יש להשיב שזרעים יוכיחו, שגם
82 כן אינם מטמאים אחרים אלא בנגיעה, ובכל זאת ידם מוציאה
83 טומאתם לאחרים, הצד השוה שבהן, ששניהם טמאים וידם מוציאה
84 טומאתם לאחרים, אף אני אביא נבילה שהיא טמאה, שתהא ידה
85 מוציאה טומאתה לאחרים. (אין הכי נמי אֱלֹא) וכיון שאפשר
86 ללמוד ידות בנבילה מדין ידות הכתוב אצל זרעים ותנור, אם כן יך
87 דְנִבְבִּלָה לְמָה לִי – מדוע הוצרכה התורה לכתוב, אלא אִם אִינוּ עֲנִיִן
88 – מאחר שלא נצרך ללמדנו שיש דין יך בַּנְּבִילָה, תְּהֵנוּ עֲנִיִן –
89 תפרשהו שבא ללמדנו דין יך דְעֻלְמָא – אצל שאר אוכלים, ומאחר
90 שלא נצרך ללמדנו שיש אצלם דין ידות להוציא את הטומאה, שהרי
91 דין ידות להוציא את הטומאה בגופם כתוב, תפרשהו שבא ללמדנו
92 שיש דין ידות להכניס את הטומאה, הרי מצינו שך יכולה לְהַכְנִיֵם
93 את הטומאה, ושך יכולה לְהוֹצִיא את הטומאה, ואם כן דין שוֹמֵר
94 שכתבה התורה, מיותר הוא ללמדנו ששומר מועיל אפילו לְצַרְף עִם
95 האוכל להשלימו לשיעור כביצו.

96 ומקשה הגמרא עוד: וְאִכְתִּי – ועדיין יש להקשות, שך דְנִבְבִּלָה
97 אֲצִטְרוּךְ – הוצרכה התורה לכתוב, ואינו מיותר, דְאִי לֹא כְתָב
98 רְחֻמָּנָא דין ידות בַּנְּבִילָה, אלא היינו לומדים דין ידות בנבילה מדין
99 ידות הכתוב אצל זרעים ותנור, הִנֵּה אֲמִינָא – הייתי יכול לומר, דִּיז
100 – מספיק ליד של נבילה שפָּא מִן הָדִין – הנלמדת מידות של זרעים
101 ותנור לְהִיזֵת בְּגִדוֹן – שיהיה דינה כדין זרעים ותנור, והייתי אומר,
102 מַה הֶנֶךְ – כמו שמצינו בורעים ותנור, שהטומאה שלהם לֹא מְטַמֵּא
103 אָדָם הנוגע בהם, אף יד של נְבִילָה, מאחר שנלמדת מהם, יהיה הדין
104 שְׁלֹא מְטַמֵּא אָדָם דרך ידה, ולכך הוצרכה התורה לכתוב יד
105 בנבילה עצמה, ללמדנו שיד של נבילה דינה כנבילה עצמה, ומטמא
106 את האדם הנוגע בה, וכיון שצריכים כל הפסוקים ללמדנו שיש דין
107 ידות להוציא את הטומאה, לא נשאר לך מהיכן ללמוד שיש דין ידות
108 להכניס את הטומאה.

109 מתרצת הגמרא: אֱלֹא דין יך דְנִבְבִּלָה מִצַּרְף צַרְף – הוצרכה התורה
110 לכותבה לגופה, ודין שוֹמֵר דְנִבְבִּלָה שנתרבה לעיל מהכתוב (שם יא לט)
111 יטמא, הוּא דְלֹא צַרְף התורה לכותבו, דְלִמְאִי הִלְבְּתָא – לצורך
112 איזה לימוד בְּתִבְיָה רְחֻמָּנָא, אִי לְאִיצְטְרוּפִי – אם ללמדנו ששומר
113 של נבילה מצטרף עם הבשר להשלימה לשיעור כזית, הרי אֲמַרְתָּ
114 לעיל בברייתא, שהכתוב (שם) 'בנבלתה' בא למעט ששומר של נבילה
115 לֹא מְצַטְרֵף עִם הַבֶּשֶׂר להשלימה לשיעור כזית, וכדי ללמדנו
116 ששומר של נבילה יכול לְהוֹצִיא את הטומאה, לא נצרך לכותבו,
117 שהרי דין זה ששומר של נבילה מועלת להוציא את הטומאה, בְּקָל
118 וְחוֹמֵר מְדִין יך אֲתִי – (הוא נלמד).

קמז

7 דין יד להוציא את הטומאה, שהרי דין יד להוציא בגופם כתוב, ואם
8 כן תפרשהו שבא ללמדנו שיש גם דין ידות להכניס את הטומאה, הרי
9 שמצינו שיד יכולה להוציא את הטומאה, ושיד יכולה להכניס את
10 הטומאה, ואם כן דין שומר שכתבה התורה, מיותר הוא ללמדנו
11 ששומר מועיל אפילו לצרף עם האוכל להשלימו לשיעור כביצה
12 לטמא טומאת אוכלים.

המשך מעמוד קמו

1 אלא, אם אין ענין - מאחר שלא נצרך 'טמא' ללמדנו דין שומר
2 דנבלה, תנהו ענין - תפרשה שבא ללמדנו דין יד דנבלה, שאף על
3 פי שאינה שומר, מוציאה את הטומאה, ואם אינו ענין - ומאחר
4 שלא נצרך ללמדנו דין יד דנבלה, שהרי כבר למדנו דין ידות אצל
5 נבילה מ'לכם' לרבות את הידות, תנהו ענין - תפרשה שבא ללמדנו
6 דין יד דעלמא - של שאר טומאות, ולא נצרך הפסוק ללמדנו שיש

59 הרימון, אין מצטרף עם הרימון להשלימו לשיעור כביצה.
 60 ומקשה הגמרא: ואמאי מצטרף הפיטמא, קרי כאן – הרי יש לקרות
 61 על הפיטמא, את הפסוק (שם) 'על כל ירע וירע אשר ירע', שדורשים
 62 מפסוק זה, שהאוכלים מטמאים כדרך שמוציאים אותם לזריעה,
 63 ולכא – וברימון אינו כן, שאין נטענים אותו עם הפיטמא, שהרי אילו
 64 הוא, ובאילו הדרך הוא לנטוע ענף ולא את הפרי עצמו, ואם כן
 65 מהיכן יש לנו מקור שמצטרף עם האוכל.
 66 ומקשה הגמרא עוד: ותו – ועוד קשה, הא דתנן (לעיל דף), שהעור של
 67 בהמה, והרוטב, והקיפה וכו', מצטרף עם הבשר להשלימו לשיעור
 68 כביצה לטמא טומאת אוכלים, מנלו, הרי דברים אלו אין מוציאים
 69 אותם לזריעה, ואם כן מהיכן יש לנו מקור שמצטרפים עם הבשר.
 70 מתרצת הגמרא: אלא תלתא קראי – שלשה פסוקים בתיבי לגבי
 71 שומר, שכתוב (שם) 'על כל ירע וירע אשר ירע', והזכר כאן שלשה
 72 פעמים לשון זרע, חד – אחד מהם בא לרבות שומר ירעים – כגון
 73 חיטה בקליפתה שמצטרפים עם האוכל, וחד בא לרבות שומר
 74 דאיילנות – כגון פיטמא של הרימון שמצטרף עם האוכל, ואיך בא
 75 לרבות שומר של פשר – כגון עור שכנגד הבשר, וקליפה של ביצים,
 76 וקשקשים של רגלים, שמצטרפים עם האוכל.
 77 הגמרא מביאה מחלוקת האם יש דין יד לענין הכשר או לא: אמר רב
 78 הייא פרו אשי אמר רב, יש דין יד להוציא ולהכניס את הטומאה,
 79 ואין דין יד להכשר משקים, שאם נגעו משקים ביד של האוכל, לא
 80 הוכשר האוכל לקבל טומאה. ורבי יוחנן אמר, יש דין יד בין
 81 לטומאה ובין להכשר משקים.
 82 הגמרא מבארת את המחלוקת. שואלת הגמרא: במאי קמיפלגי.
 83 משיבה הגמרא: איבעית אימא שנחלקו בסברא, איבעית אימא
 84 שנחלקו בקרא – איך לדרוש את הפסוק.
 85 מבארת הגמרא: מה שאמרנו איבעית אימא שנחלקו בקרא, הביאור
 86 הוא, שכתוב (שם יא לח) 'וכי יתן מים על ירע ונפל מנגלתם עליו טמא
 87 הוא לכם, דמר סבר – רב סובר, מקרא – הפסוק 'לכם' שמרבה דין
 88 ידות נדרש רק על 'ונפל מנגלתם עליו טמא הוא' הכתוב לפני
 89 ממש, שהוא דין הטומאה, ולא על 'וכי יתן מים על ירע' הכתוב לפני
 90 פניו – בתחילת הפסוק, שהוא דין הכשר, ומר סבר – ורבי יוחנן סובר,
 91 מקרא – הפסוק 'לכם' שמרבה דין ידות, נדרש בין על דין טומאה
 92 הכתוב לפניו ממש, ובין על דין הכשר הכתוב לפני פניו – בתחילת
 93 הפסוק, ומה שאמרנו איבעית אימא שנחלקו בסברא, הביאור הוא,
 94 שמר סבר – רבי יוחנן סובר, שהכשר משקים תחלת טומאה הוא –
 95 הוא השלב הראשון של קבלת טומאה, וכיון שנתרבו ידות לטומאה,
 96 גם הכשר משקים בכלל. ומר סבר – ורב סובר, שהכשר לאו תחלת
 97 טומאה הוא, אלא דבר בפני עצמו הוא, ולכך, אף שנתרבו ידות
 98 לענין טומאה, אין הכשר בכלל.
 99 הגמרא מביאה ברייתא כדברי רבי יוחנן: תניא בותיה דרבי יוחנן,
 100 בשם שיש דין יד לטומאה, כך יש דין יד להכשר, ובשם שאין
 101 דעים מקבלין טומאה אלא לכשתלשו מן הקרקע, שאם אתה
 102 אומר שדבר המחובר לקרקע מקבל טומאה, הכל יהיה טמא, שאין
 103 לך דבר המחובר לקרקע שאין שרצים מצויים אצלו, כך אין מקבלין
 104 הכשר אלא עד שיתלשו מן הקרקע.
 105 הגמרא מביאה מחלוקת מהו שיעור האוכלים שיש להם דין יד
 106 ושומר: אמר רב, אין דין יד לאוכל שהוא פחות מפות – שאם יש
 107 אוכל פחות מכזית, כגון חצי זית בשר שיש לו יד, והרי הוא ביחד עם
 108 כביצה אוכלים, ונגעה טומאה ביד, הכל טהור, שמאור שהאוכל
 109 שהיד מחוברת לו הוא פחות מכזית, אינו חשוב להיות לו יד, להכניס
 110 ולהוציא את הטומאה. ואין דין שומר לאוכל שהוא פחות מפתול
 111 – מין קטניות והוא קטן הרבה מכזית, כגון עצם שיש בתוכו מח
 112 שהוא פחות משיעור פול, אין העצם מצטרף עם המוח להשלימו
 113 לשיעור כביצה לטמא טומאת אוכלים, וכן אם עצם זה הוא ביחד עם
 114 אוכלים כביצה, אינו נעשה יד להכניס ולהוציא את הטומאה. ורבי
 115 יוחנן אמר, יש דין יד לאוכל שהוא פחות מפות, ויש דין שומר
 116 לאוכל שהוא פחות מפתול.

1 ומקשה הגמרא עוד: מנין לך לומר ש'טמא' הכתוב בנבילה בא
 2 לרבות שיד יכולה להכניס את הטומאה, ואימא, אם אינו ענין
 3 ללמדנו דין שומר דנבילה, תנהו ענין – תפרש שבא ללמדנו דין
 4 שומר דעלמא – בשאר אוכלים, שהוא מצטרף עם האוכל, ואף
 5 שכבר למדנו לעיל (דף) דין שומר בשאר אוכלים מהפסוק (ויקרא יא לו)
 6 'אשר ירע', צריכים את שני הפסוקים, אחד ללמדנו ששומר יכול
 7 להכניס את הטומאה, ואחד ללמדנו שיש דין שומר לצרף עם
 8 האוכל, אבל שיד יכולה להכניס את הטומאה לא למדנו, ומהיכן יש
 9 לנו מקור שיד יכולה להכניס את הטומאה.
 10 הגמרא מתרצת את הקושיא שהקשתה לעיל (דף), שאולי נאמר
 11 שמהפסוק (שם יא לח) 'וכי יתן מים' וגו' למדים ידות רק להוציא ולא
 12 להכניס, וממילא אין שום לימוד על יד להכניס. מתרצת הגמרא:
 13 אלא מה שהקשינו מעיקרא, שמה יד יכולה רק להוציא את
 14 הטומאה ולא להכניס את הטומאה, אינה קושיא, שהרי כי בתיבי
 15 – כשכתוב יד בשאר אוכלים, בפסוק (שם) 'וכי יתן מים' וגו', אהכנסה
 16 בתיבי – לגבי הכנסת טומאה כתוב, שהרי הפסוק מדבר כשנפל
 17 שרץ על האוכלים.
 18 ומקשה הגמרא: אלא מאחר שכבר למדנו שבין יד ובין שומר יכולים
 19 להכניס ולהוציא את הטומאה, אם כן, הפסוק 'טמא' שבא לרבות
 20 שומר דנבילה, למה לי, ובהכרח שבא לגופיה – לנבילה עצמה,
 21 ולמאי כתבה התורה, אי לאצטרופי – אם ללמדנו ששומר נבילה
 22 מצטרף עם הבשר, הרי אמרת לעיל (שם), ששומר של נבילה לא
 23 מצטרף עם הבשר, אי – ואם תאמר שבא ללמדנו ששומר של נבילה
 24 יכול להכניס ולהוציא את הטומאה, הרי דין זה בקל וחומר מדין יד
 25 איתי – (הוא נלמד).
 26 מתרצת הגמרא: שלעולם הפסוק 'טמא' בא ללמדנו ששומר של
 27 נבילה יכול להוציא את הטומאה, ואף שאפשר ללמדו בקל וחומר
 28 מדין יד, מכל מקום יש כלל שמיילתא דאתאי – דבר שאפשר ללמדו
 29 בקל וחומר, מרח וכתב לה קרא – לפעמים התורה טורחת לכותבה
 30 בפירושו.
 31 ומקשה הגמרא: הכי התורה טורחת לכתוב דבר שאפשר
 32 ללמדו בקל וחומר, בשומר דעלמא – של שאר אוכלים, שדורשים
 33 (לעיל דף) מהפסוק (שם) 'אשר ירע', שמצטרף עם האוכל, מהיכן
 34 יודעים שבא ללמדנו דין זה הרי לא כתוב כן בפירושו בפסוק, ושמה
 35 אימא לה שהפסוק בא ללמדנו ששומר יכול להכניס ולהוציא את
 36 הטומאה, ואף שיכולים ללמדו בקל וחומר מידות, הרי יש לומר
 37 שמלתא דאתי בקל וחומר, מרח וכתב לה קרא.
 38 מתרצת הגמרא: הייא דאימא למיירש דרשינן – היכן אפשר
 39 לדרוש דין חדש, אנו דורשים כן, ואין אומרים שהפסוק בא ללמדנו
 40 דבר שניתן ללמדו בקל וחומר.
 41 הגמרא מתרצת תירוץ נוסף על הקושיא דלעיל: רב חביבא אמר,
 42 לעולם הפסוק 'טמא' הכתוב אצל נבילה שלא נצרף לעצמו, תפרש
 43 שבא ללמדנו שיד יכולה להכניס את הטומאה בשאר אוכלים, וכמו
 44 שהגמרא אמרה לעיל (דף), ומה שהקשתה הגמרא לעיל, שמה בא
 45 לרבות רק ששומר של שאר אוכלים יכול להכניס את הטומאה אבל
 46 יד לא, אינה קושיא, דשאני שומר דנבילה משומר של שאר אוכלים,
 47 דבין דמעשה יד קא עבדי – מאחר ששומר נבילה אינו נחשב אלא
 48 כמו יד, שהוא רק מכניס ומוציא את הטומאה, ואינו מצטרף עם
 49 האוכל כשאר שומרים, מסתבר לומר, שהפסוק 'טמא' שלא נצרף
 50 לנבילה, איך שירשנו ליה – נעמידהו שבא ללמדנו דין ידות בשאר
 51 אוכלים, שהרי דומה הוא יותר ליד ממה שהוא דומה לשומר.
 52 הגמרא מקשה שתי קושייות על מה שנאמר לעיל (דף), שהמקור לדין
 53 שהשומר מצטרף עם האוכל, הוא מהפסוק (שם) 'אשר ירע',
 54 שדורשים מזה בברייתא, שהאוכלים מטמאים כדרך שמוציאים
 55 אותם לזריעה דהיינו עם הקליפה: מתקוף לה רב יהודה פרו
 56 ישמעאל, הא דתנן (עוקצין פ"ב מ"ג), הפיטמא של רמון – הפרח
 57 שבראש הרימון, מצטרף עם הרימון להשלימו לשיעור כביצה
 58 לטמא טומאת אוכלים, והנין שלו – מה שגדל על גבי הפיטמא של

המשך ביאור למס' חולין ליום שבת קודש עמוד ב

5 עליהן – על העצמות, הפית טמא, שהמאהיל על היד נחשב
6 כמאהיל על הבשר, ונחשב כמאהיל על כזית מבשר המת שמטמא
7 באהל. יהודה בן נקוסא אומר, משום רבי יעקב, היאך שני עצמות
8 שאין בכל אחד מהם כזית בשר, מצטרפין לקזית לטמא את הבית.

1 הגמרא מקשה על רב מברייטא: מיתבי, שנינו בברייטא (תוספתא
2 אהלות פ"ד ה"ח), שני עצמות של מות, ויש עליהן שני הצאי זיתים
3 מבשר המת, שבבל עצם יש חצי זית, והכנים ראשיהן השניים –
4 ראשי שני העצמות שאין הבשר עליהם, לתוך הפית, והפית מאהיל